

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmen Yetiştirme Programına İlişkin Görüşleri*

Physical Education Teachers' Opinions of the Teacher Education Program

Yeşim BULCA** Fatma SAÇLI*** Murat KANGALGİL****

Gıyasetin DEMİRHAN*****

Hacettepe Üniversitesi

Cumhuriyet Üniversitesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Teknolojisi (SBT) Yüksekokulundan mezun olup beden eğitimi öğretmenliği yapmakta olan öğretmenlerin öğretmen yetiştirme programının yeterliliğine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. 1994-2006 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi SBT'den mezun olup beden eğitimi öğretmenliği yapan 132 öğretmenden 66'sı araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma grubu içerisinde 16 beden eğitimi öğretmeni ile ayrıca odak grup görüşmesi yapılmıştır. Verilerin analizinde frekans ve yüzde hesaplamaları ile içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler genel kültür derslerinden Bilgisayar, İngilizce ile Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi derslerinin, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinden hemen hemen hepsinin ve alan bilgisi derslerinden çoğunun içeriğini mesleki yaşantıları açısından yeterli bulmuşlardır. Odak grup görüşmelerinde öğretmenler; genel kültür ders içeriklerinin KPSS'ye yönelik değiştirilmesi, kuramsal bilgi olarak tek başına yeterli olmadığı için öğretmenlik meslek bilgisi derslerinde uygulamaya yönelik bilgilerin de aktarılması, kuramsal alan bilgisi derslerinin uygulamaya nasıl aktarılacağı konusunda yetersiz oldukları için bu ders içeriklerinin gözden geçirilmesi, MEB öğretim programı ile üniversitedeki öğretim programının paralellik göstermesi durumunda beden eğitimi öğretmen yetiştirme programındaki derslerin öğretmenlik yaşantılarında kendilerine daha yararlı olacağını belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Beden eğitimi öğretmen yetiştirme programı, beden eğitimi öğretmeni.

Abstract

The purpose of this study was to determine physical education (PE) teachers' opinions on the efficacy of Physical Education Teacher Education (PETE) Program. Within the scope of the study, out of 132 PE teachers, sixty-six teachers working as PE teachers, who graduated from the School of Sport Sciences and Technology (SSST), Hacettepe University in 1994-2006, were accessed. Focus group interviews were conducted with 16 PE teachers from the research group. Data analysis was made through frequency and percentage calculations and the content analysis method. When the opinions of PE teachers were analyzed, it was seen that the usage of the courses related to general culture, pedagogic content knowledge, and field content knowledge were higher level and the courses related to teaching profession knowledge always worked for them. However, teachers stated that the contents of courses related to general culture should be changed according to the KPSS examination and practical applications need to be emphasized in courses related to field content knowledge.

Keywords: Physical education teacher education program, physical education teacher.

* Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Biriminin desteklediği 0601407001 nolu proje kapsamında yapılmıştır.

** Dr. Yeşim BULCA, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu e-posta: ybulca@hacettepe.edu.tr

*** Araş. Gör. Fatma SAÇLI, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu e-posta: fsaccli@hacettepe.edu.tr

**** Yrd. Doç. Dr. Murat KANGALGİL, Cumhuriyet Üniversitesi BESYO e-posta: mkankangil@cumhuriyet.edu.tr

***** Prof. Dr. Gıyasetin DEMİRHAN, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu e-posta: demirhan@hacettepe.edu.tr

Summary

Over the last decade, important changes are observed in teacher education programs. The changing needs of communities and technological changes and developments in all subject areas, educational programs and teacher training systems make it constant reviewing and refreshing inevitable (Aksu, 2005). Developments and changes in communication and information technologies result in changed expectations in teacher education programs and the teachers themselves. With such changes and developments experienced, the functions and responsibilities of the teachers also change, extending the field of function much wider. The teacher is no longer a person providing information or offering skill models, but is a person facilitating both the learning environment and the learning processes of the students. In the new understanding, the teacher is the person guiding learning and ways of learning, who is always interacting with the student, implementing the educational program, managing learning and assessing both learning and the student. In parallel with this, teacher education programs have been changed in our country since 1997, and attempts have been made to create a central system by adding elective courses and field content knowledge courses, especially including changing the course names and contents. In a general sense, the teacher candidates are assumed to gain the qualifications expected in terms of general culture, pedagogic content knowledge and field content knowledge in physical education teacher education programs just like in other teacher education programs. However, in order for the physical education course to take place effectively in schools, it is necessary to examine and assess to what extent such gains are reflected in the professional lives of the teachers. Receiving the opinions of the physical education teachers as to their level of benefit from the physical education teacher education programs will contribute to the improvement of the programs. Within this context, the opinions of the teachers, who graduated from SSST, Hacettepe University and who are currently working as physical education teachers, is to determine physical education (PE) teachers' opinions on the efficacy of Physical Education Teacher Education (PETE) Program.

Method

Sixty six out of 132 teachers, who graduated from SSST, Hacettepe University between the years 1994 and 2006 and who are currently working as PE teachers, were included in the scope of this study and also, focus group interviews were conducted with 16 PE teachers. The individual survey was sent to total 132 PE teachers through mail in November 2007; and only 66 of them responded to the survey in full and returned the surveys. The average respondent was 32 ± 5 years of age, had 8 ± 4 years of teaching experience, Of the 66 respondents who indicated their gender, 19 (28.78%) were female and 47 (71.21%) were male. They were currently teaching at public schools in elementary level. The responses to the survey were analyzed by frequency and percentage calculations. Inter coder agreement of 82% was achieved in this study according to the reliability formula suggested by Miles and Huberman (1994) in calculating inter-coder agreement. Groups of 3-4 people were created with 16 physical teachers for focus group interviews and teachers were asked questions about the courses in the educational program. The interviews were recorded on sound recording device and the data were analyzed using content analysis technique.

Result

According to the survey results and findings from the focus group interviews related to the general culture courses, the teachers stated that the courses "English, Turkish Language, Atatürk's Principles and the History of the Revolution, Computer" were mostly and always efficient for them, while the course "Research Techniques and Statistics" was sometimes or never useful to them. They stated that the courses for professional teaching knowledge were mostly and always efficient for them. Among the theoretical field knowledge courses, they stated that they benefited from the courses "Science of Training, Athlete Injuries and Rehabilitation, First Aid, Motor Learning, Sports Psychology" mostly and always. They also stated that they benefited from the courses "Exercise Physiology, Physical Training and Sports Philosophy, Recreation" very rarely. They may be said

to benefit from the practical field courses. However, they stated that there could not practice the courses "Mountaineering" and "Swimming" as there is no environment to practice and that they could benefit from such courses when an environment is provided. Also, they can be said to benefit the most from the courses "Table Tennis, Eurhythmics, Badminton and Folk Dances" among the elective courses and the least from the courses "Bicycle, Wrestling, Ski, Water Sports".

Conclusion

The opinions and suggestions for solutions of the PE teachers as to the extent that they benefited from the courses that they took throughout their education are that the contents of the general culture courses are changed with KPSS orientation, that pedagogic course is also provided as the theoretical courses are not enough for professional teaching courses, that the contents of the courses are revised as the theoretical field content knowledge courses are not sufficient in teaching how to practice the knowledge that may be used in the teaching profession, that the physical education teaching program of the Ministry of National Education and the physical education teacher education program are made parallel with regards to especially practical field knowledge courses, that the optional courses included in teacher raising program are made to consist of the sports branches that are included in the teaching program of the Ministry of National Education for physical education and that may be practiced in state schools; and also that they graduate having taken at least one obligatory and one optional course in the classification provided as individual and competitive sports, field competitive sports, net and racket sports, out-door activities, rhythm and dancing and folkloric sports throughout the education of the teacher candidates.

Giriş

Son on yıldır, öğretmen yetiştirme programlarında önemli değişiklikler gözlenmektedir. Bunun temel nedeni insanların yaşamdan beklentilerindeki değişikliklere paralel olarak eğitim anlayışlarında ortaya çıkan değişikliklerdir. Dolayısıyla toplumların değişen ihtiyaçları, konu alanlarındaki ve teknolojideki değişimler ve gelişmeler, eğitim programlarının ve öğretmen yetiştirme sistemlerinin de sürekli gözden geçirilip yenilenmesini kaçınılmaz kılmaktadır (Aksu, 2005). Bununla birlikte, iletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişim ve değişimler de öğretmen eğitimi programlarının değişmesi sonucunu doğurmaktadır. Yaşanan gelişme ve değişimlerle öğretmenlerin işleri ve sorumlulukları da değişerek görev alanı genişlemektedir. Öğretmen, artık bilgiyi sağlayan veya beceri modelini sunan kişi değil, hem öğrenme çevresi hem de öğrencilerin öğrenme süreçlerini kolaylaştıran bir role sahiptir. Yeni anlayışta öğretmen, öğrenmeyi ve öğrenme yollarını kılavuzlayan, öğrenciyle devamlı etkileşim halinde bulunan, öğretim programını uygulayan, öğretimi yöneten ve hem öğretimin hem de öğrencinin değerlendirmesini yapan kişidir (Beydoğan, 2002; Bircan, 2003; Kavcar, 2003; Sönmez, 2003; Oddens, 2004 YÖK, 1998;). Bu doğrultuda 1997 yılından itibaren ülkemizde öğretmen yetiştirme programları değişikliğe uğramış, başta ders isimleri ve içeriklerinin değiştirilmesi olmak üzere seçmeli dersler ve mesleki uygulama dersleri programa eklenerek merkezi bir sistem oluşturulmaya çalışılmıştır (YÖK, 1998). Bu sistem içerisinde, öğretmen yetiştirme programlarındaki dersler temel olarak genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi adı altında toplanmıştır. Genel kültür ve alan bilgisi her meslek grubu için gerekli olmasına rağmen, öğretmenlik meslek bilgisi sadece öğretici ve eğitici sıfatını kazanan alanlar için gerekli ve zorunlu olmaktadır. Çünkü öğretme işi en zor işlerden birisidir; öğretmenlik bilgisi öğretmeyi öğrenmek, öğrenmeyi öğretmek olarak tanımlanabilir (Tepecik, 2002).

Genel anlamda öğretmen yetiştirme programlarında olduğu gibi beden eğitimi öğretmen yetiştirme programında da genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi yönünden öğretmenlerin beklenen nitelikleri kazandıkları varsayılmaktadır. Ancak alanyazınındaki araştırmalara bakıldığında, beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenliğe başladığı ilk yıllarda

sınıf yönetimi, öğrenci performansının değerlendirilmesi, okulun fiziki şartlarının dersi yapmaya uygun olmadığı ve araç-gereç eksikliğinde öğretim programını uyarlayamaması, okul idaresi ve ailelerle iletişim kurmakta zorluk çektiği görülmektedir (McGaha ve Lynn, 2000; Williams ve Willimsons, 1998). Lisans öğretim programlarındaki öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ile alan bilgisi derslerinin entegrasyon sorununa da dikkat çekilmektedir. Alan bilgisi derslerindeki temel bilgilerin öğrenilmesi kaçınılmazdır; ancak bu temel bilgilerin öğrenilmesinin yanında pedagojik alan bilgisinin de öğrenilmesi zorunludur. Ancak beden eğitimi öğretim programlarında alan bilgisi öğretiminde performans odaklı bir öğretim yapıldığından dolayı pedagoji alan bilgisi göz ardı edilmektedir (Ward, 2009). Bu da mezun olan beden eğitimi öğretmenlerinin alandaki uygulamalarda sorunlarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Schempp ve diğ. (1998) araştırmasında da alan bilgisine sahip olan beden eğitimi öğretmenlerinin, beden eğitimi dersinde öğrencilerin beceriyi öğrenmede karşılaştıkları zorluklara karşı daha zengin bilgiyi ve stratejileri kullanma ihtiyaçları olduğunu vurgulamaktadır.

Ülkemizde, okullarda beden eğitimi dersinin etkili işlenebilmesi için beden eğitimi öğretmenlerinin lisans öğretim programındaki mesleki yaşantılarında kuram ve uygulamaya yönelik bilgi ve alan deneyimine sahip olmasını amaçlayan ders ve içeriklerinin değerlendirilmesine ilişkin alanda yapılmış çalışma sayısı oldukça azdır. Oysaki beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yaşantılarına ne ölçüde yansıdığına incelenmesi ve değerlendirilmesi gereklidir. Beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi öğretmen yetiştirme programının alan uygulamasına ilişkin görüşlerinin alınması, programların iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, Hacettepe Üniversitesi SBT'den mezun olup beden eğitimi öğretmenliği yapmakta olan öğretmenlerin beden eğitimi öğretmen yetiştirme programının yeterliliğine ilişkin görüşleri bu çalışma kapsamında ele alınmıştır.

Yöntem

Hacettepe Üniversitesi SBT programından 1994-2006 yılları arasında mezun olup beden eğitimi öğretmenliği yapmakta olan 132 öğretmenden 66'sı araştırma kapsamına alınmış, 16 beden eğitimi öğretmeni ile ayrıca odak grup görüşmesi yapılmıştır. Mezun olan beden eğitimi öğretmenlerinin hizmet yılları 8 yıl \pm 4, yaş ortalamaları 32 yıl \pm 5'tir. Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin 47'si erkek (%71.21), 19'u kadın (28.78)'dir. 66 beden eğitimi öğretmeni ilköğretimde çalışmaktadır. Hacettepe Üniversitesi SBT' den mezun olup beden eğitimi öğretmenliği yapanların isimleri ve adresleri MEB Personel Daire Başkanlığı'ndan yazılı olarak temin edilmiştir. Temin edilen isimler Hacettepe Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'na bildirilerek, her bir mezunun transkripti istenmiştir. Transkriptler incelendiğinde her bir öğretmenin yıllara göre YÖK tarafından öğretmen yetiştirme programlarındaki değişikliklerden dolayı içerik olarak benzer, fakat farklı isimlerde dersler aldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla alınan derslere göre her bir öğretmen için bireysel anket oluşturulmuştur. Bireysel anket 2007 yılı Kasım ayında toplam 132 beden eğitimi öğretmenine posta yolu ile gönderilmiş, ancak 66 beden eğitimi öğretmeni anketi eksiksiz olarak doldurup geri göndermiştir. Ankete verilen cevaplar frekans ve yüzde hesaplamaları ile çözümlenmiştir. Çözümleme sırasında n sayısının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun nedeni ise bir kısım beden eğitimi öğretmeninin bazı dersleri almadıklarından dolayı o derse ilişkin görüş bildiremediğinden kaynaklanmıştır.

Nitel veri toplamak için beden eğitimi öğretmenleri ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşmelere katılacak beden eğitimi öğretmenlerinin belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi (Yıldırım ve Şimşek 2008) kullanılmıştır. Bu yöntemde örnekleme seçilecek bireyler evrenin her yerinden temsil gücü yüksek, ulaşılması ve bilgilerin toplanması kolay olduğu umulanlar arasından seçilir. Araştırmada beş odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşme

formunun oluşturulmasında üç alan uzmanının görüşü alınmış, ardından üç öğretmen adayı ile pilot görüşme yapılmış, pilot görüşmedeki ses ve görüntü kayıtları aynı uzmanlar tarafından incelenerek soruların açık ve anlaşılır olup olmadığı test edip ve görüşme formundaki soru maddelerinin iç geçerliği sağlanmıştır. Miles ve Huberman (1994)'ın uzmanlar arası görüş birlikteliğinin hesaplanmasında önerdiği güvenilirlik formülüne göre, bu araştırmada uzmanlar arası %82 birliktelik sağlanmıştır. Her bir odak grup görüşmesine üç veya dört beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Tüm odak görüşmelerine katılan 16 beden eğitimi öğretmenin beşi kadın, on biri erkektir. Görüşmeler Şubat-Mayıs 2008 yılında beden eğitimi öğretmenlerinin okullarında veya beden eğitimi öğretmenleri üniversiteye davet edilerek yapılmıştır. Görüşme süresi 60-75 dakika arasında sürmüştür. Görüşmenin amacı ve hangi koşullarda gerçekleşeceği, yaklaşık ne kadar süreceği açıklanarak görüşmeye başlanmıştır. Beden eğitim öğretmenlerinden araştırmada isimlerinin saklı kalacağı belirtilerek ses kayıt cihazı kullanılması için izin istenmiştir. Görüşme formundaki sorular beden eğitimi öğretmenlerine aynı sıra ile sorulmuş, görüşlerini gerekçeler ile açıkladıkları gözlenmiştir. Nitel verilerin çözümlenmesinde, içerik analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Ses kayıt cihazındaki konuşmalar yazılı hale getirildikten sonra üç araştırmacı metinleri birbirinden bağımsız olarak okumuştur. Metin içindeki anlamlı bölümler (bir kelime, cümle, paragraf) ve özellikleri sayılıp ya da tanımlanıp açığa çıkarılma süreci olarak kodlanarak veri analizi yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2008).

Bulgular ve Tartışma

Hacettepe Üniversitesi SBT programından mezun olup beden eğitimi öğretmenliği yapan 132 kişiden 66'sının ankete vermiş oldukları yanıtlar tablolaştırılıp, bu grup içerisinde seçilen 16 öğretmenle yapılan odak grup görüşmesi sonuçları tartışılmıştır.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yetiştirme programındaki "Genel Kültür" derslerinden yararlanma durumlarına ilişkin görüşleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmen Yetiştirme Programındaki "Genel Kültür" Derslerinden Yararlanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Dersin Adı	Hiçbir Zaman			Ara Sıra		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	f	%	f	%	f	%	f	%
İngilizce Hazırlık	39	4	10.3	9	23.1	17	43.6	9	23.1
Türk Dili	66	7	10.6	28	42.4	20	30.3	11	16.1
İng (Kon.ve Sun.Bec.)	65	7	10.8	25	38.5	19	29.2	14	21.5
Ata. İlke ve İnk. Tarihi	66	7	10.6	21	31.8	22	33.3	16	24.2
İng (Aka. Yazma Bec.)	66	9	13.6	19	28.8	20	30.3	18	27.3
Bilgisayar	64	7	10.9	5	7.80	20	31.3	32	50.0
Araştırma Tek.ve İstatistik	66	12	18.2	28	42.4	17	25.8	9	13.6
Toplam	432	53	12.26	135	31.25	135	31.25	109	25.24

Tablo 1'de görüldüğü gibi genel kültür derslerinin hiçbir zaman işlerine yaramadıklarını belirten öğretmenlerin yüzdesi yalnızca 12.26'dır. Beden eğitimi öğretmenlerinin, genel kültür derslerinden ara sıra (%31.25), çoğu zaman (%31.25) ve her zaman (%25.24) yararlandıkları söylenebilir. Öğretmenler,

“İngilizce, Türk Dili, Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi (AİT), Bilgisayar” derslerinin çoğu zaman ve her zaman işlerine yaradığını, “Araştırma Teknikleri ve İstatistik” dersinin ise ara sıra veya hiç işlerine yaramadıklarını belirtmişlerdir. Odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgularda öğretmenler, KPSS’de “Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi” dersinden gelen soruları bu ders sayesinde kolay yanıtladıklarını, “Türk Dili” dersinin ise KPSS’de çıkan soruların dikkate alınarak içeriğinin düzenlenmesiyle işlerine yarayacaklarını belirtmişlerdir. Beden eğitimi öğretmenleri, akademik anlamda çalışma yapmadıklarından dolayı “Araştırma Teknikleri ile İstatistik” ders içeriklerinin meslek yaşantılarında işlerine yarayacak şekilde yeniden planlanmasını istemişlerdir. Bu derslerin yanı sıra iletişim becerilerini geliştiren derslerin olmasını istemeleri de dikkat çekicidir. Beden eğitimi öğretmenlerinin çözüm önerileri ise öğretmenlik mesleğini yapmaya hak kazanacak öğretmen adaylarının, Türk dilini kullanma becerisine ilişkin bilgilerinin KPSS’de ölçüldüğü varsayılırsa, öğretmen yetiştirme sırasında verilen eğitimle sınavı kapsayan konuların örtüşmesi gerektiği söylenebilir. “Araştırma Teknikleri” ders içeriğinin, verilen bir konuda rapor hazırlayabilmeyi hedefleyen bir ders olmasının beden eğitimi öğretmenleri açısından daha yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, rapor hazırlama teknikleri ve uygulamasını amaçlayan bir dersin yeniden adlandırılması önerilebilir. Bunun yanı sıra bir konuda araştırma yapabilmeyi hedefleyen ders içeriğinin de bilimsel araştırma teknikleri adı altında ayrı bir ders olarak programda yer almasının uygun olacağı düşünülebilir. İstatistik dersinin kavramlar, semboller, formüller ve ilkeler bilgisini, ilkeleri kavrayabilmeyi ve temel istatistik problemlerini çözebilmeyi hedefleyen temel istatistik adı ile programda yer almasının yeterli olacağı düşünülebilir. Yavuzer ve diğ. (2006)’nin sınıf öğretmenliği mezunlarının öğretmen yetiştirme programından yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri üzerine yaptıkları çalışmada, sınıf öğretmenlerinin genel kültür dersleri içerisinde en çok bilgisayar dersinden yararlandıklarını belirtmiş olmaları, bu çalışma bulgularını desteklemektedir. Odak grup görüşmelerinde beden eğitimi öğretmenlerinin, genel kültür derslerinden “AİT, İngilizce ve Bilgisayar” ders içeriklerinin güncellenerek programda yer alması ve “İletişim Becerileri” ni geliştirmeye yönelik bir dersin programa eklenmesini önermişlerdir. Saraç-Yılmaz ve diğ. (2005)’nin aday beden eğitimi öğretmenleri ile yapmış oldukları çalışmada, aday beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencilerle etkili iletişim kurmada sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiş olmaları bu çalışmadaki öğretmen görüşlerini destekler niteliktedir. Benzer şekilde, Nirantranon ve Nirantranon (2009)’un Ulusal Eğitim Kalkınma Planının Üçüncüsünden (1972-1976) Dokuzuncusuna (2002-2006) kadar geçen sürede öğretmen yetiştiren kurumların beden eğitimi öğretmeni yetiştirmeye yönelik analizini yapmak ve aday beden eğitimi öğretmenlerinin gelecek 15 yıl içerisinde yetiştirilmesine dönük bir eğilim oluşturmak amacıyla beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve geliştirilmesinden sorumlu 65 uzmanın görüşlerini yazılı olarak aldıkları çalışmada, uzmanlar, beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve geliştirilmesinde iletişim becerilerinin, beden eğitimi etkinliklerinde teknoloji kullanımının, en az iki dilin etkili bir şekilde kullanımının ve engelli bireyler için beden eğitimi etkinliklerini yürütebilmenin gelecekteki 15 yıl içerisinde beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmesinde ön planda tutulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Beden eğitimi öğretmeni yetiştirme alanında geleceğe dönük planlara bakıldığında, bu çalışmadaki öğretmen görüşleri benzerlik göstermektedir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yetiştirme programındaki “Öğretmenlik Meslek Bilgisi” derslerinden yararlanma durumlarına ilişkin görüşleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmen Yetiştirme Programındaki “Öğretmenlik Meslek Bilgisi” Derslerinden Yararlanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Dersin Adı	Hiçbir Zaman			Ara Sıra		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğr. Mes.Giriş	65	-	-	17	26.2	32	49.2	16	24.6
Gelişim ve Öğrenme	63	-	-	12	19.0	34	54.0	17	27.0
Okul Deneyimi I	18	1	5.6	1	5.60	5	27.8	11	61.1

Öğretim Planlama ve Değ.	66	1	1.5	10	15.2	22	33.3	33	50.0
Sınıf Yönetimi	39	1	2.6	7	17.9	15	38.5	16	41.0
Özel Öğretim Yöntemleri I	65	-	-	11	16.9	24	36.9	30	46.2
Öğretim Tek. ve Mat. Gel.	15	-	-	2	13.3	5	33.3	8	53.3
Okul Deneyimi II	18	-	-	1	5.60	5	27.8	12	66.7
Öğretmenlik Uygulamaları	66	-	-	4	6.10	15	22.7	47	71.2
Rehberlik	41	-	-	3	7.30	17	41.5	21	51.2
Toplam	456	3	0.65	68	14.91	174	38.15	211	46.27

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenler öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin çoğu zaman (%38.18) ve her zaman (%46.27) işlerine yaradıklarını belirtmişlerdir. Çiçek (1998) ile Çiçek ve Koçak (2001)’in yapmış oldukları çalışmalarda, “Öğretmenlik Uygulaması” dersi gerek beden eğitimi öğretmenleri, gerekse aday beden eğitimi öğretmenleri tarafından kendilerine en çok katkı sağlayan ders olarak belirtilmiştir. Çiçek ve Koçak (2001)’in çalışmasında, aday beden eğitimi öğretmenleri, eğitimleri boyunca edindikleri teorik ve pratik bilgileri gerçek okul ortamına yansıtma fırsatı verdiği ve kendilerini gerçek öğretmen gibi hissettikleri için “Öğretmenlik Uygulaması” dersini önemsediklerini belirtmişlerdir. Odak grup görüşmelerinden elde edilen sonuçlar da bu araştırma bulgularını desteklemektedir. Odak grup görüşmelerinde beden eğitimi öğretmenleri, daha önceden okullarda saha uygulama deneyimine sahip olan öğretim elemanları tarafından işlenen uygulamalı alan derslerinin kendilerini olumlu yönde etkilediğini vurgulamışlardır. Hickson ve Fishburne (2004)’ün öğrenci öğrenmesini artırmaya dönük, öğretmen davranışlarında değişim yaratmak amacıyla uyguladıkları öğretmen geliştirme programının sonucunda, öğretmenin yalnızca bilgi sahibi olması değil, edindiği bilgileri beden eğitimi dersindeki davranışlarına yansıtması, bir başka deyişle uygulamaya aktarması gerektiği ifade edilmiştir. Öğrenci öğrenmesinin, ancak kuramsal bilgilerin uygulamada öğretmen davranışına dönüştürülmesi ile sağlanabileceği vurgulanmıştır. Benzer şekilde, eğitim bilimleri derslerinden sınıf yönetimi dersini veren öğretim elemanlarının da kuramsal bilgiyi uygulamaya aktarma konusunda, beden eğitimine özgü alan uygulaması deneyimine sahip olmalarının kendilerine olumlu katkı sağlayabileceğini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, öğretmenler eğitimleri boyunca almış oldukları sınıf yönetimi dersinden diğer meslek bilgisi dersleri kadar yararlanamadıklarını, dersleri esnasında istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Araştırma bulgularına paralel olarak Azar (2003)’in yapmış olduğu çalışmada, aday sınıf öğretmenleri sınıf yönetimi ve disiplin konularının yalnızca kuramsal olarak verilmesinin gerçek sınıf ortamlarında sınıfı kontrol etme konusunda yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Buna karşın, Yavuzer ve diğ. (2006)’nin yapmış oldukları çalışmada sınıf öğretmenliği programı mezunları, meslek bilgisi derslerinin içinden en çok “Sınıf Yönetimi” dersinden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Beden eğitimi öğretmenlerinin sınıf yönetimi dersine ilişkin önerisi ise ders içeriğinin beden eğitimi dersine özgü güncellenmesidir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, “Öğretmenlik Mesleğine Giriş” dersinden en az yararlandıklarını ifade etmiş olmaları Yavuzer ve diğ. (2006)’nin araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte, Hill ve Brodin (2004)’in beden eğitimi öğretmenlerinin lisans derslerinin yeterliliğini algılamalarına ilişkin yaptıkları çalışmada, beden eğitimi öğretmenlerinin ders planlama ve sınıf yönetiminde zorluklarla karşılaştıklarını, karşılaşılan bu zorlukların okulun mevcut fiziki ve sosyal yapısından kaynaklandığını belirtmiş olmaları, değişen koşullar içerisinde öğretim programını uygulayamadıklarını göstermektedir. Dolayısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin bu karşılaşılan zorluklara karşın çözüm önerilerini üretmediklerini ifade etmeleri, ders içeriklerinin tekrar gözden geçirilmesi ve etkili bir programın uygulama ile ele alınmasının gerekli olduğunu göstermektedir. Bahneman (1996) and Graber’in (1995) sınıf yönetimi ve disiplin kurallarına ilişkin önerileri ise lisans dersleri sırasında karşılaşılan sorunlara ilişkin uygulama örneklerinin geliştirilmesinin, beden eğitimi öğretmenlerinin bu konuda strateji oluşturmalarına katkı sağlayacağı yönündedir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yetiştirme programındaki “Kuramsal Alan

Bilgisi” derslerinden yararlanma durumlarına ilişkin görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmen Yetiştirme Programındaki “Kuramsal Alan Bilgisi” Derslerinden Yararlanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Dersin Adı	Hiçbir Zaman			Ara Sıra		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	f	%	f	%	f	%	f	%
Bed. Eğit. ve Spor Giriş	66	10	15.2	30	45.5	19	28.8	7	10.6
İnsan Ana. ve Kin.	66	4	6.10	21	31.8	31	47.0	10	15.2
Egzersiz Fizyolojisi	66	7	10.6	28	42.4	27	40.9	4	6.10
Antrenman Bilimi	63	-	-	7	11.1	25	39.7	31	49.2
Spor Sak. Kor. ve Reh.	62	2	3.20	11	17.7	26	41.9	23	37.1
İlk yardım	66	-	-	5	7.60	28	42.4	33	50.0
Psikomotor Gelişim	66	1	1.50	6	9.10	30	45.5	29	43.9
Beceri Öğrenimi	65	1	1.50	18	27.7	24	36.9	22	33.8
Bed Eğit. ve Spor Fel.	65	4	6.20	28	43.1	25	38.5	8	12.3
Spor Psikolojisi	66	1	1.50	10	15.2	34	51.5	21	31.8
Rekreasyon	66	9	13.6	28	42.4	21	31.8	8	14.1
Bed Eğit. ve Sp OrgYön	65	4	6.2	22	33.8	25	38.5	14	21.5
Biyomekanik	63	15	23.8	30	47.6	14	22.2	4	6.30
Spor Eğitimi Projesi	62	6	9.70	17	27.5	25	40.3	14	22.6
Toplam	907	64	7.05	261	28.76	354	39.02	228	25.17

Tablo3’te görüldüğü gibi, beden eğitimi öğretmenlerinin %39.02’si kuramsal alan bilgisi derslerinden “çoğu zaman” yararlandığını belirtirken, %7.05’i hiçbir zaman yararlanmadığını ifade etmiştir. Öğretmenler, kuramsal alan bilgisi dersleri içerisinde “Antrenman Bilimi, Sporcu Sakatlıkları ve Rehabilitasyon, İlk yardım, Beceri Öğrenimi, Spor Psikolojisi”nden çoğu zaman ve her zaman yararlandıklarını ifade etmişlerdir. “Egzersiz Fizyolojisi, Beden Eğitimi ve Spor Felsefesi, Rekreasyon” derslerinden ise çok az yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Odak görüşmelerinden elde edilen bulgulara göre, programdaki kuramsal alan derslerinin gerekli olduğu, ancak ders içeriklerinin beden eğitimi dersini işlemeye yönelik uygulamalı olarak geliştirilmesi gerektiği, bu nedenle de ders saati dağılımlarının kuramsal ve uygulamalı boyutlarının yeniden düzenlenmesinin yararlı olacağı söylenebilir. Beden eğitimi öğretmenleri, “Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş” ile “Beden Eğitimi ve Spor Tarihi-Felsefesi” dersinin, “Sporcu Sakatlıkları” ile “İlk yardım” dersinin birleştirilmesi gerektiğini ve yeni ders içeriklerinin bu derslerin her ikisini de temel düzeyde kapsayacak şekilde düzenlenmesinin uygun olacağını ifade etmişlerdir. Beden eğitimi öğretmenlerinin “Biyomekanik” dersini öğretmenlik yaşantılarında hiç kullanmadıkları için bu dersin programdan kaldırılması gerektiğini belirtmiş olmaları ile YÖK’ün 2006 yılından bu yana yürürlüğe koyduğu yeni beden eğitimi öğretmen yetiştirme programında bu derse yer vermemiş olması tutarlık göstermektedir (YÖK, 2006).

Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yetiştirme programındaki “Uygulamalı Alan Bilgisi” derslerinden yararlanma durumlarına ilişkin görüşleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmen Yetiştirme Programındaki “Uygulamalı Alan Bilgisi” Derslerinden Yararlanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Dersin Adı	Hiçbir Zaman			Ara Sıra		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	f	%	f	%	f	%	f	%
Ritim Eğit. ve Dans	9	-	-	3	33.3	3	33.3	3	33.3
Atletizm	66	-	-	2	3.00	17	25.8	47	71.2
Genel Cimnastik	64	-	-	3	4.70	19	29.7	42	65.6
Hentbol	61	2	3.30	5	8.20	22	36.1	32	52.5
Yüzme	57	19	33.3	10	17.5	16	28.1	12	21.1
Dağcılık	64	20	31.3	23	35.9	15	23.4	6	9.40
Artistik Cimnastik	61	-	-	3	4.90	26	42.6	32	52.5
Voleybol	62	-	-	-	-	16	25.8	46	74.2
Futbol	64	-	-	3	4.70	19	29.7	42	65.6
Fiziksel Uygunluk	31	3	9.70	10	32.3	12	38.7	6	19.4
Basketbol	61	-	-	3	4.90	36	59.0	22	36.1
Toplam	600	44	7.34	65	10.83	201	33.5	290	48.33

Tablo 4’te görüldüğü gibi bir bütün olarak ele alındığında, uygulamalı alan bilgisi derslerinin her zaman işlerine yaradığını belirten beden eğitimi öğretmenlerinin yüzdesi 48.33’tür. Odak görüşmelerinden elde edilen bulgular doğrultusunda, uygulama ortamı olmadığı için “Dağcılık” ve “Yüzme” derslerini uygulayamadıklarını, ortam sağlandığında bu derslerden yararlanabileceklerini belirtmişlerdir. Beden eğitimi öğretmenlerinin “Halk Dansları” dersinin beden eğitimi öğretmen yetiştirme programına eklenmesinin kendilerine yararlı olacağını belirtmiş olmaları ile YÖK’ün 2006 yılından bu yana yürürlüğe koyduğu yeni beden eğitimi öğretmen yetiştirme programında bu dersin zorunlu bir ders olarak yer alması tutarlık göstermektedir (YÖK, 2006). Hill ve Brodin (2004)’in beden eğitimi öğretmenlerinin lisans derslerinin yeterliliğini algılamalarına ilişkin yaptıkları çalışmada, beden eğitimi öğretmenlerinin spor bilgi ve becerilerinin öğretimi için yeterli bilgiye sahip olduklarını ifade etmeleri, beden eğitimi öğretim programında uygulamalı alan bilgisi derslerinin yeterli olduğunu göstermektedir. Odak grup görüşmelerinde öğretmenler, MEB beden eğitimi öğretim programı ile beden eğitimi öğretmen yetiştirme programının paralellik göstermesinin önemli olduğunu vurgulamışlar ve “Dağcılık” ile “Yüzme” derslerinin okul ortamında uygulanabilirliğini artırmaya yönelik MEB tarafından girişimlerde bulunulmasını önermişlerdir. Bunların yanı sıra, programdaki uygulamalı alan derslerinin çeşitlendirilmesinin ve becerinin nasıl öğretileceğine ağırlık verilmesinin kendilerine yararlı olacağını belirtmişlerdir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yetiştirme programındaki “Seçmeli” derslerden yararlanma durumlarına ilişkin görüşleri Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmen Yetiştirme Programındaki “Seçmeli” Derslerden Yararlanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Dersin Adı	Hiçbir Zaman			Ara Sıra		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	f	%	f	%	f	%	f	%
Tenis	22	5	22.7	9	40.9	7	31.8	1	4.50
Bisiklet	27	16	59.3	6	22.2	5	18.5	-	-
Halk Dansları	10	-	-	3	30.0	5	50.0	2	20.0
Masa Tenisi	25	1	4.00	4	16.0	11	44.0	9	36.0
Ritmik Cimnastik	12	-	-	2	16.7	4	33.3	6	50.0
Güreş	45	21	46.7	19	42.2	3	6.70	2	4.40
Kayak	64	34	53.1	17	26.6	8	12.5	5	7.80
Badminton	15	1	6.70	4	26.7	5	33.3	5	33.3
Aerobik	41	9	22.0	15	36.6	10	24.3	7	17.1
İzcilik	25	5	20.0	11	44.0	7	28.0	2	8.00
Orientiring	43	10	23.3	18	41.9	14	32.6	1	2.30
Su Sporları	58	27	46.6	15	26.9	12	20.7	4	6.90
Toplam	387	129	33.3	123	31.78	91	23.51	44	11.36

Tablo 5’te görüldüğü gibi, seçmeli derslerden her zaman yararlandığını belirten beden eğitimi öğretmenlerinin yüzdesi 11.36 ile en düşük değere sahiptir. Tablo 5’e ve odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin, seçmeli dersler içerisinde en çok “Masa Tenisi, Ritmik Cimnastik, Badminton, Halk Dansları”ndan yararlandıkları, buna karşın “Bisiklet, Güreş, Kayak, Su Sporları” derslerinden az yararlandıkları söylenebilir. Beden eğitimi öğretmenleri ile yapılan odak grup görüşmelerinde de öğretmenler, seçmeli dersler sınıflandırılırken MEB beden eğitimi öğretim programının göz önünde bulundurulmasının ve aday öğretmenlerin her bir sınıf düzeyine ait en az bir dersi almış olarak mezun olmalarının yararlı olacağını belirtmişlerdir. Araştırma bulgularına paralel olarak, Özkan (1999) Türkiye’deki beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurumları incelediği çalışmada, okullardaki öğrenci ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, çeşitli seçmeli dersleri içerecek bir şekilde öğretmen yetiştirme programlarının düzenlenmiş olması gerektiğini ifade etmiştir.

Sonuç

Beden eğitimi öğretmenlerinin, eğitimleri süresince aldıkları derslerden ne ölçüde yararlandıklarına ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri şöyle sıralanabilir: Genel kültür derslerinin içeriğinin KPSS’ye yönelik değiştirilmesi, öğretmenlik meslek bilgisi dersleri kuramsal olarak tek başına yeterli olmadığı için uygulamaya yönelik bilgilerin de aktarılması, kuramsal alan bilgisi derslerinden öğretmenlik mesleğinde kullanılabilecek bilgilerin uygulamaya nasıl aktarılacağı konusunda yeterli olmadıkları için bu ders içeriklerinin gözden geçirilmesi, özellikle de uygulamalı alan bilgisi dersleri konusunda MEB beden eğitimi öğretim programı ile beden eğitimi öğretmen yetiştirme programının paralellik göstermesi, öğretmen yetiştirme programında yer alan seçmeli derslerin, MEB beden eğitimi öğretim programında yer alan ve devlet okullarında uygulanabilecek spor branşlarından oluşturulması, bununla birlikte, öğretmen adaylarının eğitimleri boyunca; bireysel ve mücadele sporları, alan mücadele sporları, file ve raket sporları, doğa etkinlikleri, ritim ve dans, folklorik sporlar olarak yapılan sınıflandırmanın her birinden en az bir zorunlu, bir seçmeli ders almış olarak mezun olmaları gereklidir.

Kaynakça

- Aksu, M. (2005). "Eğitim Fakültelerinin Değişen Roller ve Avrupa Boyutu". G.Ü. G.E.F. Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, 22-24 Eylül. Ankara.
- Azar, A. (2003). Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması Derslerine İlişkin Görüşlerin Yansımaları, *Milli Eğitim Dergisi*, 159.
- Bahneman, C. (1996). An Analysis of the Undergraduate Physical Education Teacher Certification Requirements Within Institutions Which Offer a Doctoral Degree in Physical Education. *The Physical Educator*, 53, 198-202.
- Beydoğan, Ö. (2002). Öğretim Stratejilerindeki Değişmeler ve Öğretmenlerin Değişen Roller. *Çağdaş Eğitim*, 27 (287), 34-39.
- Bircan, İ. (2003). Eğitimde Yeni Yönelimler Gelişmiş Ülkelerde Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Uygulamaları. Eğitimde Yansımalar: VII. Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, 44-47.
- Çiçek Ş., Koçak S. (2001) Graduates Perception of the Physical Education Teacher Education at Middle East Technical University (Ankara: Turkey): A Follow up Study. *Journal of International Council of Health Physical Education, Recreation, Sport, and Dance*, 37(4), 13-16.
- Çiçek Ş. (1998). Evaluation of Physical Education Teacher Education at Middle East Technical University, Unpublished Doctoral Dissertation. Middle East Technical University.
- Graber, K. (1995). The Influence of Teacher Education Programs on the Beliefs of Student Teachers: General pedagogical Knowledge, Pedagogical Content Knowledge, and Teacher Education Course Work. *Journal of Teaching in Physical Education*, 14, 157-178.
- Hickson, C., Fishburne, J.G. (2004). What is Effective Physical Education Teaching and can it be Promoted with Generalist Trained Elementary School Teachers?, HIC04158, University of Alberta, Edmonton, Canada. www.aare.edu.au/04pap/hic04158.pdf adresinden 20.10.2010 tarihinde erişildi.
- Hill, G ve Brodin K.L. (2004). Physical Education Teachers' Perception of the Adequacy of University Course work in Preparation for Teaching. *The Physical Educator*, 61 (2), 75-87.
- Kavcar, C. (2003). Alan Öğretmeni Yetiştirme. Eğitimde Yansımalar: VII Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu Kitabı (pp.81-89), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- McGaha, P & Lynn, S. (2000). Providing Leadership and Support to the Beginning Teacher. *JOPERD*, 71(1), 41-43.
- Miles, M.B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis:an Expanded Sourcebook* (2nd edition) Calif.:SAGE Publications.
- Nirantranon W. & Nirantranon S. (2009). The Trend of Pre-Service Physical Education Teacher in the Period of 15 Years (2008-2022) *The Social Sciences*. 4 (6), 657-661
- Oddens, D. A. M. (2004). Kişilik Nitelikleri Açısından Hollanda'da Mesleki Eğitim İçin Öğretmen Eğitimi Eğilimleri. Mesleki ve Teknik Eğitimde Öğretmen Eğitimi Uluslararası Konferansı, Ankara, 37-44.
- Özkan, H. (1999). Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştirmek İçin Bir Model. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Saraç-Yılmaz, L., İnce, M.L., Kirazcı, S., Çiçek, Ş. (2005). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sınıf Zaman Yönetimi Davranışları ve Kullandıkları Öğretim Yöntemleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,(X), 2, 3-10.
- Schempp, P., Manross, D., Tan, S., & Fincher, M. (1998). Subject expertise and teachers' knowledge. *Journal of Teaching in Physical Education*, 17, 342-356.

- Sönmez, V. (2003). *Eğitimin Tarihsel Temelleri*. V, Sönmez (Ed.), Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tepecik, A. (2002). "Sanat Eğitimi Öğretmeni Yetiştirmede Üç Alan Kavramı". Sanat Eğitimi Sempozyumu, 08-10 Mayıs. G.Ü.G.E.F., Ankara.
- Ward, P. (2009) Content Matters: Knowledge That Alters Teaching. Historic Traditions and Future Directions of Research on Teaching and Teacher Education in Physical Education. In L. Housner, M. Metzler, P. Schempp and T. Templin. (pp. 345-356). Morgantown WV. Fitness Information Technology.
- Williams, J. & Williamson, K. (1998). The Specialization Strategies of First Year Physical Education Teachers: Conflict & Concessions. *The Physical Educator*, 55(2), 78-88.
- Yavuzer Y., Dikici A., Çalışkan M. Aytekin H. (2006) Sınıf Öğretmenliği Mezunlarının Öğretmen Yetiştirme Programından Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşleri (Niğde Üniversitesi Örneği). *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı: 32
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 6.baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- YÖK. (1998). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. YÖK. Ankara <http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen.htm> (Erişim Tarihi 16.04.2010)
- YÖK. (2006). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. YÖK. Ankara <http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen.htm> (Erişim Tarihi 16.04.2010)